

מרדכי מלכא

רב ואב"ד עיה"ק אלעד ת"ו
יו"ר ועדת סת"ם
הרבנות הראשית לישראל

לשכת הרבנות הראשית אלעד.

בד"צ אלעד*בתי הוראה*שרותי דת*רישום נישואין*כשרות*מקואות*עירובין

The office of Rabanoot Eled – in hesd of Rabbi MORDECHAI MALKA

המלך

פרשת צו

אור

אדם ניכר בכוסו בכיסו ובכעסו

ויקרא פרק ו (א) וַיְדַבֵּר יְקִיָּא אֶל מֹשֶׁה לְאמֹר: (ב) צו אֶת אֶהֱרֹן וְאֶת פְּנִיָּו לְאמֹר זֹאת תִּזְכֹּר תְּזַכֵּר הַעֲלָה הַזֶּה הַעֲלָה עַל מִזְבֵּיחַ הַעֲלָה עַל הַמִּזְבֵּיחַ כָּל הַלֵּילָה עַד הַבֹּקֶר וְאֵשׁ הַמִּזְבֵּיחַ תִּקְרָא בּוֹ: וּדְרִשׁוּ חֲז"ל בַּמִּסְכָּת קִידוּשֵׁין דָּף כַּט ע"א תנא דבי ר' ישמעאל כל מקום שנאמר צו אינו אלא זירוז מיד ולדורות. וכן בספרא צו פרשה א פרק א אות (א) צו אין צוואה אלא זירוז מיד ולדורות, א"ר שמעון ביותר כל מקום שיש חסרון כים. והובא בפרש"י.

שאלות:

א. וצריך להבין מדוע נאמר בלשון צו ולא אמור או דבר? והשיבו על כך חז"ל אין צו אלא לשון זירוז בגלל שיש חסרון כים. אלא שצריך להבין איזה חסרון כים יש לכוהנים שצריך לזרזם? **ב.** ועוד יש לשאול איך שייך הציווי לדורות אחרי חורבן בית המקדש ולא שייך להקריב עולה?

טבעם של בני אדם:

האדם נולד בטבעו אנוכי אוהב את עצמו והוא מאוד רכושני כמו שאומרים האדם נולד עם יד קמוצה ונפטר עם יד פתוחה, לרמוז כשנולד רוצה לכבוש את העולם תחת ידו אך כשנפטר מודיע שלא לוקח כלום, ולכן כל תינוק כל מה שרואה זה שלו והוא רוצה, כך שכל אדם אם לא יעבוד וישקיע על תיקון מידת האנוכיות הוא יהיה קמצן גדול אשר יהיה לו קשה מאוד לעזור ולהעניק לזולת שום עזרה, ותמיד ידאג איך למלא את כל תאוותיו ורצונו ולאחרים ימנע כמה שהוא יכול, והדבר יבוא לידי ביטוי בביתו ובחברתו שתמיד בראש מעיניו דאגת השגת ומילוי תאוותיו בלבד עד אשר יהיה קשה לו כל הוצאה כספית הקשורה לאחרים ועושה חשבון על כל הוצאה וינסה תמיד אולי אפשר להימנע או להסתפק בפחות, ויש אשר הרחיקו לכת בחולי הקמצנות עד אשר אפילו לצרכי עצמו מתקמצן וחוסך כמה שיכול ובלבד שלא להוציא מכספו, אמרו חז"ל בשלשה דברים אדם ניכר, בכוסו בכיסו ובכעסו (עירובין ס"ה). כי על ידי דברים אלו נחלשו ההגבלות החיצוניות שבאות מצד הנימוס האנושי וממילא מתגלה הפנימיות. ולזאת התורה מלמדת אותנו את תורת הנפש שבמקום שיש חסרון כים צריך לזרז אפילו את הכוהנים כאשר נבאר וקל וחומר לכל שאר בני אדם.

מעשה עם האבן עזרא והדגים מקריעת ים סוף:

עד היכן מגיעה מידת הקמצנות מסופר על רבי אברהם אבן עזרא המפרש הנודע של התורה סיפור שממנו ניתן ללמוד עד כמה מידת הקמצנות עלולה למרר את חייו של מי שנגוע בה האבן עזרא היה כל חייו עני מרוד ונדד ממקום למקום באחת מתקופות נדודיו הוא הגיע לפני שבת לעיר אחת באותו מקום היה נהוג שבעלי הבתים של העיר מקבלים אורחים לפי סדר מסויים קבוע שאין לשנותו בשבת זו מקבלים אורחים תושבי העיר שהגיע תורם ובשבת הבאה מארחים את האורחים הבאים אחריהם בתור איתרע מזלו של האבן עזרא שהיה צריך להתארח אצל אדם שהיה ידוע בקמצנותו הגדולה אותו אדם במטרה לחסוך מהוצאות השבת היה נוהג לרוץ לשוק מאוחר מאד סמוך לשבת ולקנות את שיירי המאכלים שנתרו ביד המוכרים שיריים אלו נמכרו באותה שעה בזול לאחר מכן הוא מיהר לביתו וביקש מאשתו שתכין אותם מהר כדי שתספיק לבשלם לפני שבת באותו יום ששי שבו הגיע האבן עזרא לעיר עבר בעל הבית בשוק בשעה מוקדמת שלא כדרכו וראה שם דג יפה וטוב וחמד אותו בלבו הוא התמקח שעה ארוכה עם המוכר עד שהצליח להוריד את מחירו ולקנותו והנה לפני כניסת השבת נודע לו מהממונה על האורחים שהגיע תורו לקבל אורח לאותה שבת פניו של אותו אדם חפו צר היה לו מאד לתת לאורח מנה יפה מאותו דג קמצנותו היתה כה גדולה עד שלבו לא איפשר לו לתת משלו לזולתו בלית ברירה הוא רץ שוב לשוק וקנה שלושה דגים קטנים ישנים ומעופשים עבור האורח בבואו הביתה הוא ביקש מאשתו שבליל שבת תגיש לאורח את הדגים הזולים והישנים והוא עצמו ימצא כבר דרך שלא לאכול אותם בתואנה כל שהיא. לאחר מכן כאשר האורח יהיה שבע מהמאכל הרע יאכל הוא את הדג היפה, בליל שבת כאשר התקרב בעל הבית ואורחו האבן עזרא לבית הריח האבן עזרא את ריח הדגים המעופשים והבין מיד מיהו מארחו ומהי מגמתו אך לא אמר מאומה, והנה לאחר הקידוש ונטילת ידים כאשר הגישה בעלת הבית את הדגים המעופשים לאורח גחן האבן עזרא אל אחד הדגים והחל ללחוש לו מלים שונות לאחר מכן הוא עזבו ופנה לדג השני וכן לשלישי, בעל הבית תמה מאד על מעשיו של אורחו ושאל אותו לפרש מעשהו והאם ח"ו אין הוא עושה כישוף בלחשו עם הדגים, ענה לו האבן עזרא שהוא כותב פירושים על התורה ותמיד הוא רצה לברר כיצד התרחשה קריעת ים סוף, והנה עתה בראותו דגים ישנים מאד הוא סבר שהם מאותה תקופה ויהיה באפשרותם לספר לו על קריעת ים סוף, אולם הדג הראשון לא זכר וכן השני ואילו הדג השלישי אמר שיתכן שאחיו הגדול הנמצא במטבח זוכר זאת, בעל הבית הבין את הרמז והתבייש על כך שהוא נהג במידה כל כך בלתי הגונה כלפי אורחו, הדברים חדרו ללבו והוא החל מהרהר על דרכו הנלוזה ועל מידת הקמצנות הקיצונית שאליה הוא נגרר עד שחייו וחיי בני משפחתו הפכו לקשים עצובים ובלתי נסבלים. המעשה מלמד אותנו שמידת הקמצנות פוגעת בראש וראשונה באדם עצמו עד ששבתותיו נעשות חול וכל חייו הופכים למסכת של צער, הדרך היחידה היא להתנער מאותה מידה רעה להיות בעל לב רחב להוציא הוצאות כראוי ולחיות חיים שיש בהם הנאה מעולמו של הקב"ה.

קרבן עולה כליל ואין הנאה לכהן:

ובזה נבאר את פרשתנו מאחר וטבעו של האדם שהוא אנוכי ומתקמצן בכל אשר נוגע לאחרים לכן כתבה כאן התורה בלשון צו וגם הפרשה נקראת בשם צו שהוא לשון של זירוז במקום של חסרון כים, וביאור הדברים התורה רוצה ללמדנו את תורת הנפש של האדם שלא רק כאשר נצרך להוציא מכספו קשה לאדם, אלא אפילו אין שום הפסד לכהן בקרבן עולה מאחר ואינו על חשבוננו, מכל מקום מספיק שאין לו מזה שום טובת הנאה ורווח על טרחתו שהרי קרבן עולה כולו כליל נשרף באש ולא נותר אלא העור לכהן מהקרבנו כך שאין לו שום אינטרס לטרוח ולהתאמץ בהקרבנות קרבן כזה, לכן גם זה נחשב כחסרון

מרדכי מלכא

רב ואב"ד עיה"ק אלעד ת"ו
יו"ר ועדת סת"ם
הרבנות הראשית לישראל

עיר התורה שקרובה אליך

לשכת הרבנות הראשית אלעד.

בד"צ אלעד* בתי הוראה* שרותי דת* רישום נישואין* כשרות* מקואות* עירובין

The office of Rabanoot Eled – in hesd of Rabbi MORDECHAI MALKA

כיס ונמנע ומעדיף לא לעסוק בקרבן כזה, לכן השם יתברך מזרז את הכהנים שלא יזלזלו בקרבן עולה, ומכאן מוסר השכל עד כמה צריך האדם לעבוד על מידת הכילות והקמצנות אשר מוטבעת באדם אשר היא שורש כל הרע וחייב כל אדם לעקור מהשורש מידה ותכונה זו אשר מאפילה על עבודת השם של האדם, הן בן אדם למקום והן בן אדם לחברו ולכן הציווי לדורות כיון שזה רק דוגמה לכל מצוות התורה.

דברי ספר הישר על מידת הקמצנות שגרועה מכל המידות ולא שייך להיות עובד השם:

ובכדי להבין עד כמה משפיע הכסף על האדם מסופר בירושלמי מסכת תרומות פ"ח ה"ד שפעם רבי יוחנן נאבד לו הארנק והיה טרוד בדבר ושאלו אותו דבר הלכה ולא ידע להשיב, שאלו אותו וכי בגלל שנאבד הארנק נאבד גם הדעת, והשיב להם שהדעת קשורה ללב האדם והלב קשור לכספו. כמו שאומרים בחודש כסליו לפתוח את הכיס והלב, **הראת לדעת עד כמה הכסף משפיע על דעתו של האדם, ולכן כתב בספר הישר [מיוחס לר"ת] שער ו והמידה הארבע עשר הכילות וכו' ונאמר אם יהיה אדם כילי אין זאת המדה הרעה בו לבדה רק אחרות מלבד אלה, וזאת עלתה על כולנה וכו' כי כל מצוה אשר יכיר בה תועלת יעשה כמשפט, ואם יכיר בה אפילו הפסד מעט מהונו יקל בה ויבא ראיות עליה עד שיתירנה ויעשה כרטה ופשרה, ובשעה שלא קיימת בו נבדת הנפש הרי תישתנה כל גישתו לעשיית המצוות מהקצה לקצה, כגון אם יקנה כבש וישחטוהו ונמצא טרפה ויוכל להביא ראיות להכשיר אותו יעשה, וכן אם יכנס עליו שבת ויזדמן לו עסק שאם לא יעשהו יאבד לו ממון יביא ראיות כי הוא מותר לעשותו, וישים ראיות כי כתיב אשר יעשה האדם וחי בהם, וכל זה יבוא מכח הכילות וכל כח היתר שהוא מחפש למצוא להם ראיות שאין להם שום אחיזה בשכל, כי הפסוק נדרש לפיקוח נפש, [כל חלש שכל יבין את זה ואילו הכילי הרי עיניו טוחות ורואה הפכן של דברים] ועל כן אי אפשר להיות לכילי עובד אלהים בשביל רוע לבבו ועינו אשר שבפרוטה יתיר כל איסור.**

קמצנות זו מחלה רעה:

וכבר כתב שלמה המלך בחוכמתו אשרי מי שזוכה להיות נדיב לב ואוי לקמצן שהוא חולה בחולי רע, בקהלת פרק ה פסוק יח גם פלהאדם אשר נתן לו האלהים עשר ונכסים והשליטו לאכל ממנו ולשאת את חלקו ולשמח בעמלו זה מתת אלהים היא: ובקהלת פרק ו פסוק (א) יש רעה אשר ראיתי תחת השמש ורבה היא עליהם: (ב) איש אשר נתן לו האלהים עשר ונכסים וכבוד ואינו חסר לנפשו מכל אשר יתאוה ולא ישליטנו האלהים לאכל ממנו כי איש נכרי יאכלנו זה הבל וחלי רע הוא: וחז"ל במסכת סנהדרין דף כט ע"ב קראו לקמצן עכבר שוכב על דינרי זהב, וביאר המהר"ל זצ"ל בנתיבות עולם נתיב הנדיבות פרק א בביאור דברי הגמרא ומה שאמרו ששוכב על דינרים כי שכיבתו על דינרים קשה שיותר טוב לשכב על דבר שהוא רך מן הדינרים שהם קשה לשכב עליהם, וכן הוא הקמצן כאשר כל כך אוהב העושר עד שאין נהנה ממנו גם הוא תמיד בצער והעושר הוא מוסיף לו דאגה ולכן נקרא עכבר השוכב על דינרים. זאת ועוד כתב הראב"ד בספרו בעלי הנפש שער הקדושה אמרו בירושלמי (קדושין פ"ד הי"ב) עתיד אדם ליתן דין וחשבון על כל מה שראו עיניו ולא אכל ממנו.

הקמצן נחשב כעובד עבודה זרה:

ועוד יותר אמרו חז"ל על הקמצן בתוספתא מס' פאה פ"ד הי"ט אמר רבי יהושע בן קרחה מנין שכל המעלים עינו מן הצדקה כאילו עובד עבודה זרה שנאמר השמר לך פן יהיה דבר עם לבבך בליעל לאמר, ולהלן הוא אומר יצאו אנשים בני בליעל מקרבך, מה בליעל האמור להלן עבודה זרה אף בליעל האמור כאן עבודה זרה. הסבר הדבר כיון שכולו עובד בשביל הכסף.

חטא קין בגלל הקמצנות אינו מהדר במצוות:

הקמצן הראשון בעולם קין, כתב הסבא מקלם זצ"ל צא ולמד על קין אשר היה השני ליציר כפיו יתברך, וראה כמה גדלה מעלתו כי השיג בשכלו ענין הקורבנות, ועוד יותר כי השיי"ת דיבר עמו קודם, וגם כי השיג כי השיי"ת שעה אל הבל אחיו, תראה כמה השיג באלוקות ועם כל זה נפל במידת הקימוץ לחסרון אהבה וכבוד השיי"ת, כי מידת הקימוץ גרמה לו שידמה כי מאי איכפת לו להקב"ה בין כחוש לשמן. וכמה כואב לראות את אותם אנשים שבעת שהם באים לרכוש אתרוג ולולב או מצות וכדומה הם תרים אחר המחיר הנמוך ביותר בשוק באומרם מדוע יש צורך במהודר יותר גם זה כשר. ועל כך אמרו חז"ל במסכת סוטה דף מח ע"א אומרת משחרב בית המקדש פסקו אנשי אמנה מישראל, ופירש רש"י זצ"ל אנשי אמנה היינו אנשים שבטוחים בהקב"ה וסומכים עליו לעשות טוב ואין דואגים לחסרון, ועוד יותר כתב רש"י זצ"ל בהמשך בטלו אנשי אמנה שמאמינים בהקב"ה לוותר ממונם לנוי הידור מצוה ולצדקה ולהוצאת שבתות וימים טובים עכ"ל. הרמב"ם זצ"ל כותב הלכות מתנות עניים פ"י ה"ב בענין זה דבר נפלא וז"ל לעולם אין אדם מעני מן הצדקה ואין דבר רע ולא היוזק נגלל בשביל הצדקה שנאמר והיה מעשה הצדקה שלום, ואדרבא אמרו חז"ל במסכת תענית דף ט להיפך עשר תעשר ודרשו חז"ל עשר בשביל שתתעשר. ואם רואים הפוך כנראה שיש חיסרון במעשיו כי השם יתברך לא חשוד שלא יקיים הבטחתו.

משל המגיד מדובנא:

וכתב על כך משל נפלא של המגיד מדובנא זצ"ל להסביר את מצות הצדקה שמחסיר ממנו, משל למה הדבר דומה לאותו אדם שצעד בשוק ואבד לו ארנק עם מאה דינרים, למחרת הלך באותו שוק ומצא ארנק אחר ובו מאתיים דינרים, האיש הזה הגם שיתנחם על אבדתו עם כל זה אין לו תנחומים שלמים כי יחשוב לעצמו שאילולי היה מאבד את המאה דינרים הלא היו לו עתה שלוש מאות דינרים מאחר ומה שמצא אינו קשור למה שנאבד, לעומת זה אחד שהוליד תבואה ממקום למקום ועבר דרך שדה ובעוברו שם שקו התחורר ונתפזרה תבואתו מעט מעט עד שהגיע ריקם לביתו לאחר זמן מה עבר שוב באותו הדרך וראה כי צימחה האדמה מתבואתו, האיש הזה ישיג נחמה שלמה על אבדתו ולא יאמר לעצמו אילו לא איבדתי היה לי יותר כי אם לא היה אובד לא היה לו עתה מאומה כך שמה שנאבד המציא את הרווח, הנמשל אומר המגיד מדובנא זצ"ל נתון תיתן לעני ואל ירע לבבך, כלומר אל תחשוב שאילו לא היית נותן לעני היה ברשותך יותר, משום שכל העושר הבא לידך בא לך רק בגלל הדבר הזה הנתונה לעני. ואפשר להוסיף על כך את הנאמר בתפילה זורע צדקות מצמיח ישועות, לרמוז שהנותן צדקה דומה לזורע שהשפע מגיע ונובע בגלל הצדקה כך שאינו מפסיד דבר.

מרדכי מלכא

רב ואב"ד עיה"ק אלעד ת"ו
יו"ר ועדת סת"ם
הרבנות הראשית לישראל

עיר התורה שקרובה אליך

לשכת הרבנות הראשית אלעד.

בד"צ אלעד*בתי הוראה*שרותי דת*רישום נישואין*כשרות*מקואות*עירובין

The office of Rabanoot Eled – in hesd of Rabbi MORDECHAI MALKA

דברי החפץ חיים שרכושו וקנינו וידידו האמיתי זה המצוות:

ואמר על כך החפץ חיים זצ"ל כתוב בתורה במדבר ה- ואיש את קדשיו לו יהיו איש אשר יתן לכהן לו יהיה. ולכאורה תמוה מדוע אומרת התורה שמה שיתן לכהן לו יהיו, כלומר מה שנתן לעצמו יהיה, הלא לכאורה את מה שהוא נתן לכהן כבר אין לו בזה שום חלק? אמנם ההסבר לזה רכושו האמיתי הוא אך ורק פירות עמלו הרוחני עניני קדושה בהם הוא מתעסק תורה מצוות תפילה וכדומה הם קניניו הנצחיים הם ילווהו בחייו ובמותו רק קדשיו לו יהיו באמת, כל זולתם קרי הפעולות והענינים הנעשים מכח היצר הרע ובני לווייתו אינם מהווים קנין אמיתי, ידידי שקר הם הנראים אמנם לאדם כאוהבים אך כל התחברותם אליו אינה אלא זמנית בלבד ובעת דוחקו הם עוזבים אותו לנפשו, נמצא אפוא כי כל ידידי האדם לרבות בני משפחתו אומנם בעת פטירתו הם מבכים אותו ומלווים אותו עד הקבר אך שם הם נפרדים ממנו ועוזבים אותו לנפשו, ואילו תורה ומעשים טובים בלבד כלשון המשנה באבות הם הממשיכים ללוות את האדם עד לפני כסא הכבוד.

חידה על רכושו האמיתי:

בענין זה מסופר על רב העיר קריניק הגאון רבי חזקיהו יוסף משקובסקי זצ"ל פנה פעם אל ילדי החיידר ושאל אחוד לכם חידה אם היו חמישה נרות דולקים הלך אדם וכיבה שנים כמה נשארו? שלושה ענו הילדים כולם יחד, טעיתם אמר בנועם נשארו שנים כי השלושה דלקו ודלקו עד שכלו מן העולם והשנים שכובו הם אלו שניצלו ונשארו, וכן הוא גם בעניינינו אם יש לאדם סכום כסף והוא מפריש ממנו לצדקה לכאורה הצדקה היא חסרון שמתחסר הסכום, אבל בסופו של דבר הכסף יכלה והצדקה עומדת לעד, כך שאם האדם יאמין ויפנים הדברים האלה כי רק הנתנה נשארת לו לעולם יקנה נדיבות לב.

מעשה עם הגאון רבי שמואל הנגיד זצ"ל שר האוצר שהצהיר מהו רכושו האמיתי:

מסופר על הגאון רבי שמואל הנגיד זצ"ל אשר היה שר האוצר בממלכת ספרד משרתו הרמה היתה לצנינים בעיניהם של שונאי ישראל והם לא חדלו מלהסית נגדו את המלך כי מועל הוא בכספי הממלכה ומאדיר בהם את עושרו אך המלך מיאן לקבל את דיבתם הרעה כאשר ראו שדבריהם נופלים על אוזניים אטומות הציעו אדרבה יצוה המלך עליו למסור דין וחשבון על רכושו והיה אם יתברר שלא דיווח עליו במלואו ייוודע הדבר שמסתיר הוא מפניו עוד כהנה וכהנה הסכים המלך והורה לרבי שמואל הנגיד זצ"ל לתת דין וחשבון על עושרו כעבור ימים מספר הגיש את הדיווח כך וכך רבבות מטבעות זהב זעם המלך וקרא עתה ידעתי כי צדקו אויביך הלא אני עצמי נתתי לך סכום כפול מזה קחוהו מיד למאסר והעמידוהו למשפט וכל רכושו יחרם להפתעתו קיבל רבי שמואל הנגיד זצ"ל את הגזירה בשווין נפש הבין המלך שמסתתר כאן דבר מה אמר לו הן חכם מופלג אתה איך העזת להגיש לי דין וחשבון מסולף, קם רבי שמואל הנגיד זצ"ל ואמר למלך אילו היה המלך מצווי לומר כמה כסף תחת ידי היה החשבון אחר הכנתי גם אותו והוא מונח עתה בכיסי אבל המלך ביקש לדעת כמה רכוש הכסף שתחת ידי אינו באמת רכוש ולפני שעה קלה אף נוכחתי בזה כאשר החרימו המלך רכוש האמיתי הוא רק מה שנתתי לצדקה ולחסד ולהחזקת התורה וזה אף אחד לא יכול לקחת ממני וזהו בדיוק הסכום אותו הגשתי למלך.

עצת הרמב"ם לעקור קמצנות על ידי ריבוי הנתנות:

והעצה לתקן את מידת הקמצנות, כתוב בתורה דברים טו י נתון נתן לו, ופירש רש"י זצ"ל נתון נתן אפילו מאה פעמים, וכתב הרמב"ם זצ"ל במסכת פאה פ"ג מ"ט על מה שאמרו חז"ל הכל לפי רוב המעשה כי מוטב לתת מאה פרוטות למאה עניים מאשר מאה פרוטות לעני אחד כיון שבפעולות אלו הוא מזכך את מידותיו ומרגיל עצמו להיות נותן. וכן כתב החסיד יעב"ץ זצ"ל יסוד גדול בעבודת השם אם האדם בטבעו הוא קמצן הדרך היחידה לשנות טבעו היא רק על ידי נתינה חוזרת ונשנית עד שישוב לו ההרגל לטבע שני ורמז לדבר אמר שלמה המלך ע"ה משלי יח טז מתן אדם ירחיב לו, על ידי שיתן הרבה פעמים ייעשה לרחב לב. וסמך לדבר זה הביא החפץ חיים זצ"ל חיינו ופעלו ח"ג מהפסוק בתהלים קיב-ט פזר נתן לאביונים צדקתו עומדת לעד, היינו אם מפזר צדקתו לאביונים הרבה אזי מובטח הוא שצדקתו תעמוד לעד ושלעולם יחזיק במידה הטובה של נתון נתן כי ההרגל נעשה לו לטבע.

מעשיות על קמצן צ'ק לא חתום:

וכיוצא בזה מסופר על עשיר קמצן שבאו לביתו שני גבאי צדקה להתרימו לדבר שבצדקה בתחילה סירב הקמצן ולבסוף נתן להם המחאה צ'ק לאחר שעה חזרו הגבאים ואמרו לו ששכח לחתום על המחאה אמר להם העשיר לא שכחתי אלא בכוונה לא חתמתי משום שחביבה עלי מצות מתן בסתר ואין רצוני לפרסם את שמי.

מעשה עם רבי אייזל חריף זצ"ל שבך מלאים מצוות כרימון:

ומסופר עוד על רבי אייזל חריף זצ"ל שנכנס פעם לעשיר קמצן כדי להתרימו לצרכי צדקה קמץ העשיר את ידו ולא רצה לתת ניסה רבי אייזל לשדלו בדברים ולהעמידו על חשיבותה של מצות צדקה רבי ענה העשיר בגסות רוח אל נא ישתדל לזכותני במצוות שכן כבר יש לי מצוות די והותר, פנה רבי אייזל אל משמשו ואמר לו עתה נתחוויר לי מאמרם של חז"ל במסכת סנהדרין ריקנין שבך מלאים מצוות כרימון, איך יתכן שהם רקנים ומצד שני מלאים מצוות? אלא הכוונה כדי להשתמט מנתינת נדבה גם ריקן שבריקנים יטען שהוא מלא מצוות כרימון ואין לו צורך עוד במצוות נוספות.

הלוקה במידת הקמצנות עד המוות:

עוד כתב בלב אליהו סיפור דומה אודות אדם אחד שגם כן לקה במחלה של האדם הנ"ל ועל אף שהיה איש נכבד ובעל מעלות רבות היה נגוע מאד בחמדת הממון בכל פעם שהיה מגיע לאיזה שהוא נסיון בנידון זה היה מאבד את אישיותו ונכרך בלהט אחד תאוותו כאשר אדם זה חלה ונטה למות באו אליו חבריו לבקרו להיפרד ממנו ואז רמז להם שיתקרבו אליו לפי שרוצה הוא להשמיע דבר מה באזניהם כאשר הטו אזנם אמר להם רצוני לומר לכם דבר שתוכלו ללמוד ממנו מוסר הנה אני מרגיש עתה כי קרב קצי עוד מעט קט יבואו ויטלוני מן העולם הזה ובכל זאת הנני מעיד על עצמי שאם אחד מכם יתן לי כעת כסף לא אוכל להימנע מלהושיט ידי ולקחת את הכסף ולהחביא אותו מתחת הכר שאני שוכב עליו עד כדי כך שולטת בי עדיין מדת חמדת הממון שמעו וקחו מוסר ואכן אחרי כרבע שעה יצאה נשמתו והלך לעולמו.

מרדכי מלכא

רב ואב"ד עיה"ק אלעד ת"ו

יו"ר ועדת סת"ם

הרבנות הראשית לישראל

עיר התורה שקרובה אליך

לשכת הרבנות הראשית אלעד.

בד"צ אלעד*בתי הוראה*שרותי דת*רישום נישואין*כשרות*מקואות*עירובין

The office of Rabanoot Eled – in hesd of Rabbi MORDECHAI MALKA

איך אפשר להזהיר בכל מאוחד אחרי בכל נפשך:

מסופר על רבי זישע מאניפאלי זצוק"ל שפעם אתת בא לעיר אתת ושאל אל אנשי המקום אם יש בעיר אחד שיוכל ליתן נדבה ואמרו שכולם עניים רק יש אחד עשיר גדול והוא קמץ גדול שאינו נותן אף פרוטה אחת, ואמר שרוצה לילך אליו ובא אליו ולא רצה ליתן כלום, אמר שבוזה מתורץ לו על מה כתיב בכל נפשך ובכל מאוחד דברים ו-ה יש לך אדם שממונו חביב עליו מגופו **ברכות ס"א ע"ב**, וקשה האיך יתכן כזה שאם יבוא אליו רוצח שרוצה להרגו אם לא יתן לו ורוצה ליהרג ולא יתן לו כלום היתכן שיש איש כזה הרי יפסיד גם את ממונו, ותיירץ שעל כזה איש כתוב בכל מאוחד, הרי כתוב במשלי יט-יז מלוה ה' חונן דל שאם חונן דל מלוה להשם, ואם אינו נותן זה בגלל שאינו מאמין לה' שיחזרונו, אבל כשהולך לישון מפקיד לה' נשמתו ומאמין שיחזיר לו נשמתו ולכן כל אדם כזה שייך לומר שממונו חביב עליו יותר מגופו ודפח"ח.

בדיחה הקמץ והמצוות

קמץ הגיע לביתו מהעבודה, רעב. אמרה לו אישתו אישי היקר, העוף מקולקל וצריך לזרוק אותו. "לזרוק" נחרד הקמץ, "הרי אפשר לתת לשכן העני שלא ראה עוף בימי חלדו." איש חסד אתה יקירי, נתנו בני הזוג את העוף העשיר בחיידקים לעני ושמחו על טוב ליבם. העני אינו בודק במקרוסקופ אשר אנה ה' יתברך לצלחתו. שמח על שנענתה תפילתו לאכול ולשבוע אכל ומיד אושפז בבית חולים, בבוקר שמע הקמץ שהעני בבית החולים, לקח את זוגתו לבקר את העני ולקיים מצוות ביקור חולים. ולצערנו בלילה נפטר העני, טרחו בני הזוג ללכת אחר הארון ולאחר שחזרו מסעודת ההבראה, אמר לאשתו את רצית לזרוק את העוף? ותראי שבגלל העוף הזה זכינו ארבע מצוות קיימנו בעזרתו מתן בסתר, ביקור חולים, הלווית המת, וגם ניחום אבלים.

מעשה עם הרב שטיינמן

עוד סיפר הרב שטיינמן היה בחו"ל, ניגש אליו אחד העשירים וביקשו לברך את הבן שיהיה גביר גדול. שאל אותו הרב כמה כסף אתה רוצה שיהיה לו? אמר העשיר כמה שיותר... אמר לו הרב אני צריך שתגיד כמה? אמר העשיר \$ 25,000,000 הרב נפעם מגודל השאיפה ואמר "אני מוכן לברך אותו שיהיה לו 50 מיליון, אבל שבתנאי שכל מה שיהיה לו מעבר הוא יתרום לצדקה..." העשיר החוויר ואמר לרב אבל כתוב "המבזבז אל יבזבז יותר מחומשו" הוא רק מבקש ברכה וכבר חושב על הקמצנות של הצדקה למרות שמבטיח לו כפול.

הכילות מחיצה של ברזל בינו ובין הברכה:

עוד חשוב לדעת הקמץ סוגר את הברכה לעצמו והנדיב לב משפיע עליו את הברכה, בהיות והשם יתברך מתנהג אליו כמו שהוא מתנהג כלפי התורה והמצוות וכלפי בני אדם, שאם מחפש לקיים את המצוות בדבר הכי זול ואם כלפי אחרים תמיד מתקמץ כך הקב"ה נותן בקמצנות, כמו שכתב בספר החינוך פרשת ראה מצוה תפ שלא נמנע מלהלוות לעני מפני השמטה. משרשי המצוה, לחזק ולקבוע בלבבנו מדת הנדיבות ולהרחיק תכלית ההרחקה מדת הכילות, ואין נדיב בעולם כמלוה מעותיו עם היותו יודע שהזמן קרב להשמיט הלואתו ולהפסידה ממנו אם אולי יארע בו אונס או שום מקרה שלא יוכל לתבוע הלואתו קודם שנת השמטה. וכל מבין דרכי התורה ומשיג לדעת אפילו מעט בחין ערכה ידע בבירור כי המפזר מממונו אל הצריכים נוסף עוד, וחושך מיושר אך למחסור, כי השם ידין את האדם לפי מעשיו ויעניקהו מברכתו כפי התקרבו אליה, ומדת הכילות מחיצה של ברזל בינו ובין הברכה, והנדיבות חלק מחלקי הברכה ונמצא המתנהג בו שהוא בתוכה, ישמע חכם ויוסף לקח. ותמיד היית הסבתא שלי אומרת אוכל כדאי לקנות משמנים שיודעים לאכול הרבה ולכן הם נותנים בשפע, אבל הרזים שאוכלים קצת נותנים קצת בקמצנות.

מוסר השכל:

הראת לדעת עד כמה מגונה מידת הקמצנות מכל המידות אשר פוגעת בעבודת השם יתברך ובכל קיום המצוות בגלל הקמצנות מחפש במחיר הכי זול כמו קין ולחפש כל טעדיק להימנע או לחסוך בקיום התורה והמצוות, וכן פוגעת בשלום ביתו כיון שכל ההתנהלות בתוך הבית עם אשתו והילדים בקמצנות לא נדבר על המתנות אלא אפילו על בגדים יחפש רק אם יש איזה חיסול בזול וכך גם בצרכי הבית יחפש כל דבר כמה שיותר בזול ויתקמץ על החשמל לא להדליק מזגן ולא דוד חשמל להתרחץ וכדומה אין גבול למצוקות שהדבר גורם לעכור את השלום בית, וכך הדבר בחיי החברה כאשר נוהג בקמצנות אינו מסוגל להעניק ולתת ולעזור ותמיד יחפש להתחמק בתירוץ שונים, ותמיד נמנע מכל הושטת עזרה מפני שחביב עליו כספו יותר מכל דבר וזו מחלה רעה כדברי שלמה המלך וכל עושרו שמור לבעליו לרעתו כי לא יקח דבר במותו איתו ואת הכל ישאיר אחריו, וגם מאבד את הברכה מהבית כיון שכפי שהוא מתנהג נוהגים איתו מהשמים בקמצנות, ובפרט שכל השפע והברכה בזכות האשה כמה שיעניק יקבל שפע בכפליים, וכן בצדקות וחסדים כמה שיתן יקבל יותר, לכן החכם יגנוז באוצרות שמים בפיוזר לצרכי קיום התורה והמצוות ועשיית חסד ולהעניק ביד נדיבה כלפי אשתו ובני ביתו ובוזה ירבה את ברכתו וכבוד ביתו ושלום ביתו ואמן ואמן.

**החותם בברכת שבת שלום ומבורך.
הצב"י מרדכי מלכא עיה"ק אלעד**